

Svartmes

Svartmes är den minsta av våra mesar och har svårt att konkurrera med sina större släktingar om boplatser. Arten är knuten till äldre gran- och grandominerad skog. Beståndets storlek fluktuerar starkt i antal mellan år, sannolikt beroende på varierande tillgång på granfrö. Stannfågel, uppträder ibland i stora antal utanför det normala utbredningsområdet.

Ekologiska krav

Svartmes förekommer i såväl ren barrskog som i blandskog. De högsta tätheterna finns i äldre, flerskiktade bestånd med stora granar, men den kan också häcka i yngre, planterade granskogar, i tallskog eller i lövskog med inslag av barrträd. Den saknas i ren lövskog.

Boet placeras i håligheter, ofta lågt eller till och med på marken bland rotvältor, i sorkhål, under en sten eller liknande. Den kan även själv hacka ut en bohålighet i murkna stubbar. Boplaceringen beror främst på konkurrens från andra hålbyggare. I frånvaro av konkurrerande arter häckar den gärna högre upp i ett naturligt trädhål, hackspettshål eller holk.

Under vinterhalvåret är granfrön en viktig födokälla, och populationens storlek fluktuerar med granens kottsättning. Under övriga delar av året äter svartmesen mest insekter och spindlar men med stort inslag av växtdelar. Liksom flera andra mesar hamstrar den föda.

Svartmesen är en så kallad invasionsart som kan uppträda i stora mängder under vissa höstar.

Utbredning och regionala skillnader

Svartmes är tämligen allmänt till allmänt förekommande i södra och mellersta Sverige samt längs Norrlandskusten. Däremot finns den endast sparsamt till sällsynt i norra Dalarna, Härjedalen, Jämtland, södra Lappland och mycket sällsynt i norra Lappland.

Indikator på skyddsvärd skog

Saknar signalvärde för skyddsvärda skogsmiljöer.

Faktorer som missgynnar eller hotar arten

Svartmesen missgynnas när äldre, flerskiktad gran- och grandominerad skog avverkas. Brist på lämpliga håligheter medför problem eftersom svartmes har svårt att konkurrera om boplatser med andra hålbyggande arter.

Behov av hänsyn – allmänt

I normalfallet är god miljöhänsyn tillräckligt.

För att svartmesen ska finnas kvar efter avverkning krävs att man lämnar ett stort antal hänsynsträd (>30/ha). Det är lämpligt att lämna hänsynsträd, särskilt äldre gran och lövträd, i grupper koncentrerade mot hyggeskanterna, snarare än jämnt utspridda över hygget.

Miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder

tspridda över hygget.

Miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder

- Lämna skogspartier med större inslag av stående död ved som hänsynsytor.
- Lämna hänsynsträd, särskilt äldre gran och lövträd, i grupper koncentrerade mot hyggeskanterna.
- Skapa gärna högstubbar, särskilt i kanterna av hyggen.
- Lämna ogallrade grupper av träd där stående död ved kan bildas på sikt.
- Lämna hålträd och starkt murken stående död ved.
- Undvik förröjning inför gallring i granbestånd.
- Lämna en funktionell, flerskiktad kantzon av gran och lövträd mot sumpskogar, myrar, sjöar, större vattendrag och bäckar.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Hyggesfritt skogsbruk är positivt eftersom arten då kan finnas kvar i beståndet. Normalt krävs minst 30 lämnade hänsynsträd per hektar.
- Svartmes utnyttjar gärna holkar med liten öppning (ca 25 mm).

Områdesskydd och frivilliga avsättningar

Häckande svartmes är inte i behov av områdesskydd eller frivilliga avsättningar.

Skogsvårdslagstiftningen

- Behåll inslag av gran t.ex. när tall planteras på skogsmark som tidigare var grandominerad (SKSFS 7:7).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. äldre skog på uddar och mot stränder, eller naturskogsrester (SKSFS 7:17).
- Lämna skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21)

Lästips

Artfakta för svartmes. ArtDatabankens webbplats,
<http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/103024>.

Populationsstorlek: 410 000 par

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 62 %

2001–2012: stabil

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Fågeldirektivets Bilaga 1: Nej

